

Sử dụng thuốc vận mạch trong gây mê BN tim mạch phẫu thuật ngoài tim

The use of vasopressors in anesthesia for the patients with heart disease undergoing noncardiac surgery

---

PGS.TS. NGUYỄN THỊ QUÝ
VIỆN TIM TP. HCM

Mở đầu

- Stress do PT dẫn đến $\uparrow$ CLT $\rightarrow$ bù trừ dễ dàng đ/v người BT, nhưng khả năng bù trừ kém đ/v BN tim mạch $\rightarrow$ hậu quả tụt HA $\rightarrow$ BC và tử vong
- Phương thức GM thích hợp nhất là phải hiểu rõ đặc điểm của mỗi loại bệnh lý tim mạch khác nhau $\rightarrow$ xử lý phù hợp
- Kỹ năng chọn lựa và sử dụng thuốc trong quá trình GM thì đặc biệt quan trọng

Đặc điểm bệnh nhân tim mạch: 0 nội khoa

- Tiếp tục tất cả thuốc điều trị đau ngực, cao HA
- Tiếp tục thuốc chống loạn nhịp
- Tiếp tục thuốc chẹn beta và statin
- Tiếp tục Aspirin, Plavix... (không trong một số TH)
- Ngưng thuốc lợi tiểu, digitalis, thuốc điều trị đái tháo đường uống, IEC (ngưng 24 – 48 giờ trước mổ)

=> Tăng nguy cơ hạ HA khi dẫn mê và trong quá trình phẫu thuật

Nếu phải mổ cấp cứu BN đang điều trị với IEC → bù dịch và chuẩn bị sẵn thuốc co mạch:

Ephedrine (3 – 6 mg) → hiệu quả

Nếu không hiệu quả; Phenylephrine (bolus TM 75 – 150 µg)

Nếu không hiệu quả: Adrenaline hoặc Noradrenaline

Bù dịch: NaCl 0,9% hoặc dịch keo

Tránh sử dụng thuốc mê có tác dụng dẫn mạch mạnh (propofol, thiopental)

Chuẩn bị sẵn sàng tại phòng mổ

- Sẵn sàng thuốc cấp cứu:
  - Thuốc chẹn beta thích TM
  - NTG, SNP
  - Inotropes, Ephedrine, Phenylephrine
  - Thuốc chống loạn nhịp,
- Dụng cụ hồi sức tim mạch:
  - Máy phá rung
  - Máy tạo nhịp
  - Bơm tiêm tự động

Hạ huyết áp trong mổ

Các NC gần đây cho thấy có mối liên quan giữa hạ HA trong mổ và kết quả xấu:

- Tổn thương thận cấp (AKI)
- Tổn thương cơ tim cấp
- Tử vong trong vòng 30 ngày sau mổ

Hai đặc điểm quan trọng của hạ HA trong mổ đã được xác định và có liên quan đến biến chứng hậu phẫu:

- Khoảng thời gian kéo dài
- Mức độ nghiêm trọng

Hạ huyết áp trong mổ

Các định nghĩa thường dùng :

- Huyết áp tâm thu (SBP) < 80 mmHg
- Và/hoặc HA động mạch trung bình (MAP) < 60 mmHg
- HA tâm thu hoặc HATB giảm 20% hoặc hơn so với ban đầu

$$\text{MAP} = \frac{\text{SBP} + 2\text{DBP}}{3}$$

hoặc

$$\text{MAP} = \text{DBP} + \frac{(\text{SBP} - \text{DPB})}{3}$$

SBP: HA tâm thu ; MAP: HA trung bình ; DBP: HA tâm trương

Tụt HA trong mổ

- Tụt HA là kết quả của ↓ CLT và/hoặc trương lực ĐM
  - ↓ CLT có thể do:
    - ↓ hồi lưu TM do liệt mạch (thuốc mê, TTS, thiếu KLTH, mất máu, đè ép TMC, kẹp TMC, ↑ AL trong LN
    - RL chức năng cơ tim do quá liều thuốc mê, TMCT, truyền tắc mạch
  - ↓ Trương lực ĐM có thể do thuốc mê, TTS, p/ứng phản vệ, nhiễm trùng, xô mó vào buồng ác, DM đồng thời lúc sưởi ấm BN và pha loãng máu

Hạ HA trong mổ: tình huống thường gặp

- **GM tổng quát:**

- Tình huống thường gặp
- 41% BN có ít nhất một GĐ HATThu < 80 mmHg

- **TTS trong mổ bắt con:**

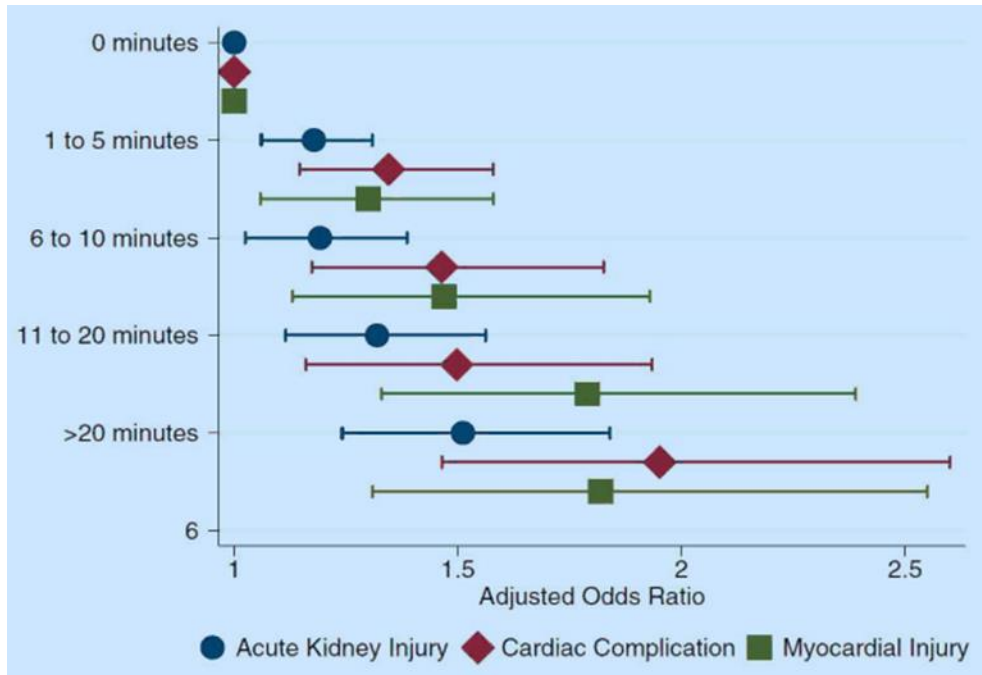
- Tình huống rất thường gặp
- 90 - 95% BN
- Hạ HA trong mổ là tình huống không thể tránh được

Hạ HA trong mổ – Các yếu tố nguy cơ

- Quá liều thuốc khởi mê (tỷ lệ hạ HA 25% nếu khởi mê bằng Propofol).
- Tuổi của BN
- BN đang dùng thuốc ức chế renin angiotensin để θ các bệnh tim mạch (cao HA, mạch vành, suy tim)
- Mức HA mục tiêu trong θ cao HA

RELATIONSHIP BETWEEN INTRAOPERATIVE MAP AND CLINICAL OUTCOMES

33.330 PT ngoài tim tại Cleveland clinic:

Đánh giá sự kết hợp giữa HATB trong mổ từ < 55 – 75 mmHg với tổn thương thận cấp, tim cấp và BC tim sau mổ

Kết quả:

- BN có giai đoạn HATB < 55 mmHg kéo dài nhất ↑1,5 lần nguy cơ tổn thương thận cấp hoặc tổn thương cơ tim và ↑ 2 lần các BC tim mạch
- ↑ thời gian HATB < 55 mmHg → tử vong trong vòng 30 ngày cao hơn (> 20 phút, có ý nghĩa thống kê)

Kết luận: Có mối tương quan độc lập giữa HATB < 55 mmHg với tổn thương thận và NMCT
Bất kỳ lúc nào MAP < 55 mmHg đều có mối liên quan đến các biến cố bất lợi

ASSOCIATION BETWEEN INTRAOPERATIVE HYPOTENSION AND HYPERTENSION AND 30-DAY POSTOPERATIVE MORTALITY IN NONCARDIAC SURGERY

Retrospective cohort study: 18.756 PT ngoài tim tại 6 BV

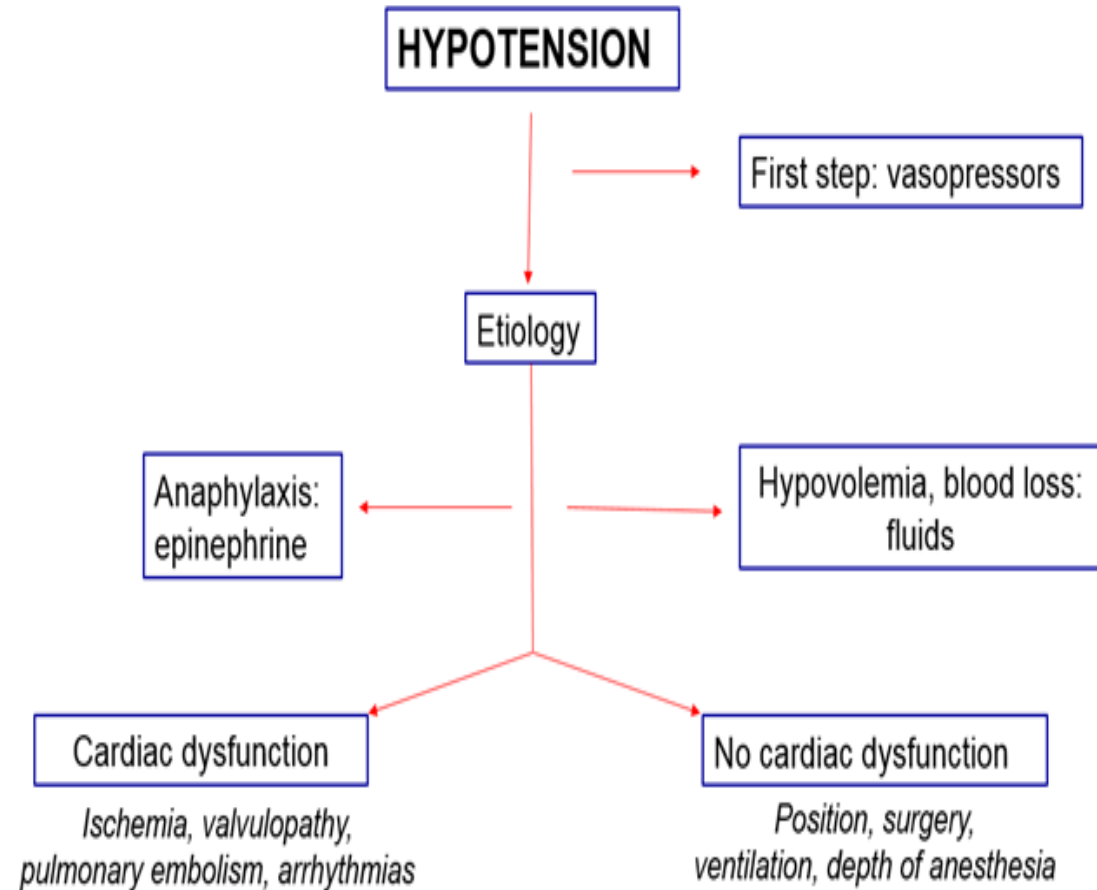
- Tử vong trong vòng 30 ngày kết hợp với:

Hạ HA trong mổ	Khoảng thời gian	Nguy cơ (OR)
SBP < 70 mmHg	5 phút	2,9
MAP < 49 mmHg	5 phút	2,4
MAP < 50%	5 phút	2,7
DBP < 30 mmHg	5 phút	3,1

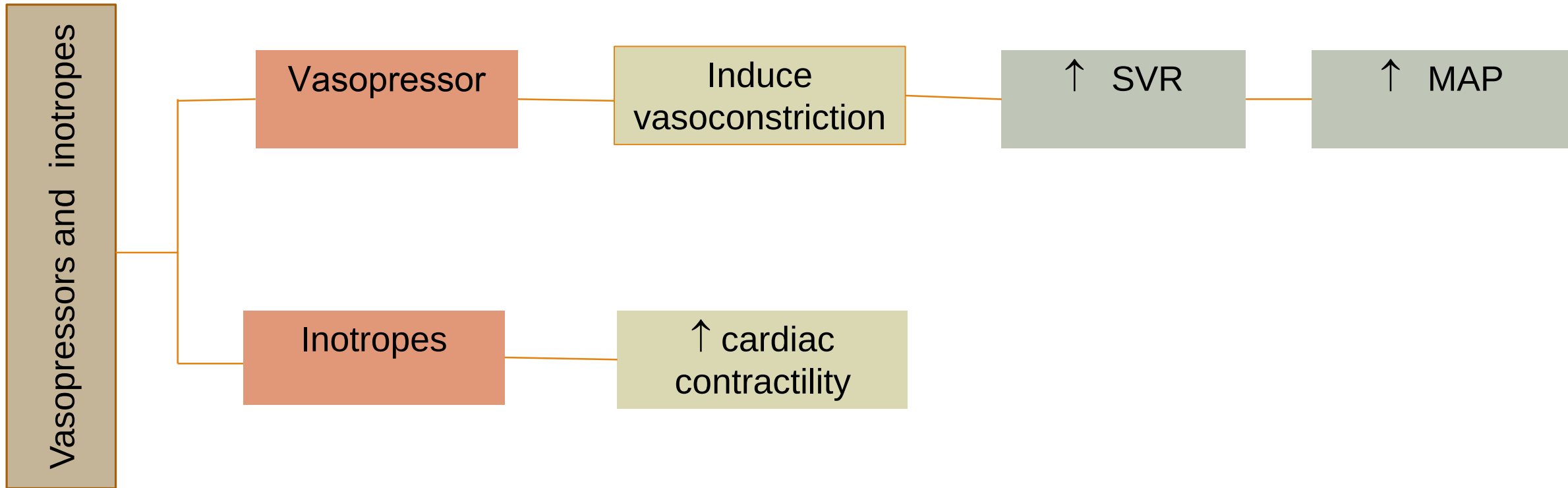
- Tỷ lệ tử vong ↑ theo mức độ nặng của hạ HA trong mổ
- Mối liên quan mạnh giữa hạ HA trong mổ và tỷ lệ tử vong
- Cao HA trong mổ không kết hợp với ↑ tỷ lệ tử vong trong vòng 30 ngày

Nguyên tắc xử trí tụt HA trong mổ

- Ưu tiên duy trì HA ĐM → giữ AL tưới máu của toàn cơ thể
- Cho dù nguồn gốc nào → điều chỉnh HA ngay tức khắc
- BN cao HA, suy MV, tắc nghẽn ĐM cảnh, → ↓ HAT Thu 50% trong 5 phút, hoặc 33% trong 10 phút → ↑ tỷ lệ tử vong chu phẫu
- Thuốc co mạch → cải thiện HA nhanh nhất, trong lúc đó xác định nguyên nhân tụt HA.
- Cùng lúc chỉh thuốc co mạch, ↓ liều thuốc mê, kiểm soát tư thế BN nếu sợ đè ép TMC, bù dịch, nếu thiếu KLTH, bắt đầu 0 inotrope nếu suy tim, tiếp tục dùng thuốc co mạch nếu BN liệt mạch kéo dài.

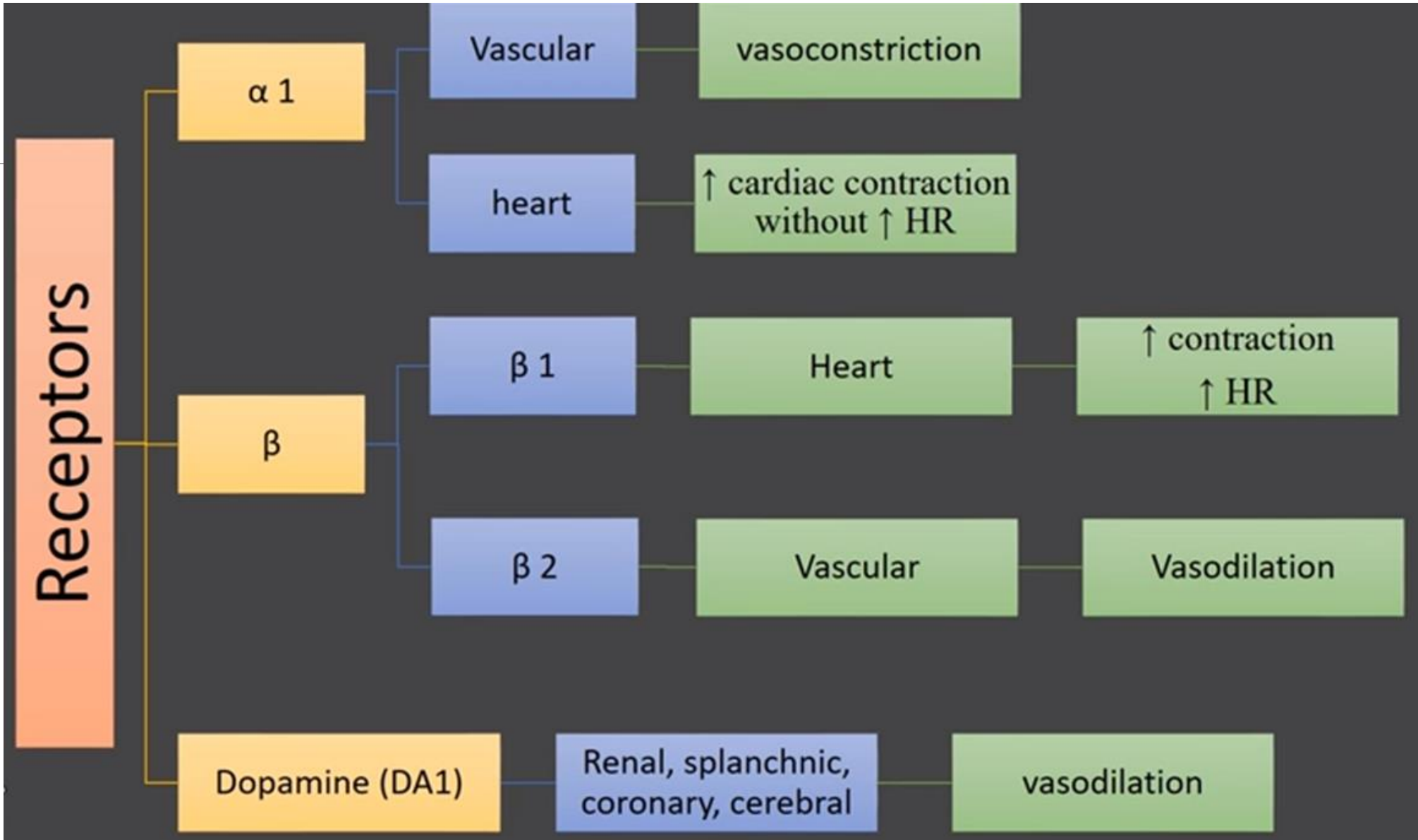

Vasopressors và inotropes

Most of the drugs have both effects

Các thụ thể

Vasopressor và inotrope

		Epinephrine	Norepinephrine	Phenylephrine	Dopamine	Dobutamine
Receptors	$\alpha 1$	Strong (high dose)	strong	strong	Moderate high dose	weak
	$\beta 1$	strong	moderate	no	Weak to moderate As dose $\uparrow$	strong
	$\beta 2$	moderate	no	no	no	moderate
	Dopamine (DA1)	no	no	no	moderate	no
		$\uparrow$ HR, $\downarrow$ SVR $\uparrow$ SVR (high dose) $\uparrow$ CO	$\uparrow$ SVR, $\uparrow$ HR, $\uparrow$ MAP, $\uparrow$ CO	$\uparrow$ SVR, $\uparrow$ MAP, CO – no change	Low- $\uparrow$ HR Mod- $\uparrow$ SVR, $\uparrow$ CO High- $\uparrow$ SVR, $\uparrow$ MAP	$\uparrow$ HR, $\uparrow$ CO $\downarrow$ SVR

Thuốc vận mạch

Đường sử dụng thuốc vận mạch:

- Ngoại biên: ephedrine, phenylephrine, vasopressin
- Trung tâm: epinephrine, norepinephrine, dopamine

• Ephedrine:

- ↑ co bóp cơ tim và SVR
- ↑ nhịp tim – tăng MV02
- Tính lờn thuốc

• Phenylephrine

- ↑ SVR, ↓ HR
- ↓ có ý nghĩa tưới máu thận
- ↑ MV02

• Vasopressin

- ↑ SVR, ↓ LLM mạc treo ruột

Các kỹ thuật GM

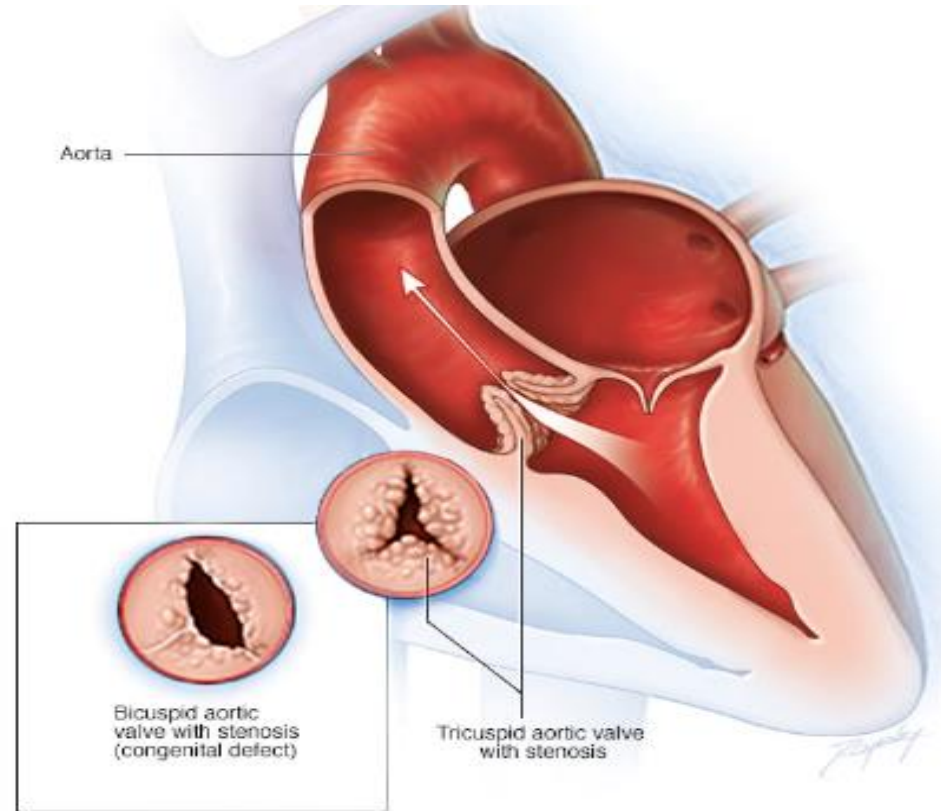

- Kỹ thuật GM
  - Gây tê vùng
  - GM tổng quát
  - Kết hợp vừa gây mê – gây tê
- Kỹ năng xử trí GM quan trọng hơn kỹ thuật
- Kỹ thuật an toàn là một người thực hành làm tốt nhất
- **KT gây mê phải dựa căn bản trên loại PT và mục tiêu huyết động mong muốn đạt được trong lúc GM**

Điều trị bất thường tuần hoàn trong mổ

Cao HA	Hạ HA
↑ độ sâu GM Bolus liều thuốc ↓ đau ↑ nồng độ thuốc mê HH halogéné Cho thuốc θ cao HA	Hạ đầu thấp ↓ độ sâu GM Bù dịch Ephedrine (3 – 6 mg bolus) nếu M chậm Phenylephrine (50 – 300μg TTM) nếu M bình thường

Hẹp van động mạch chủ

EMAYO FOUNDATION FOR MEDICAL EDUCATION AND RESEARCH. ALL RIGHTS RESERVED.

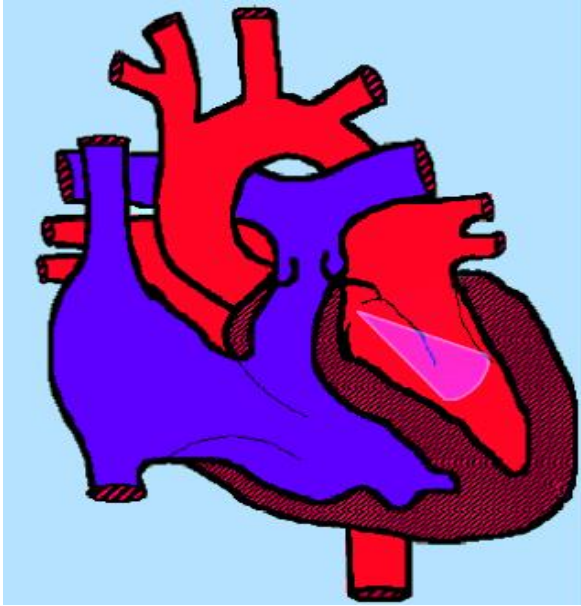
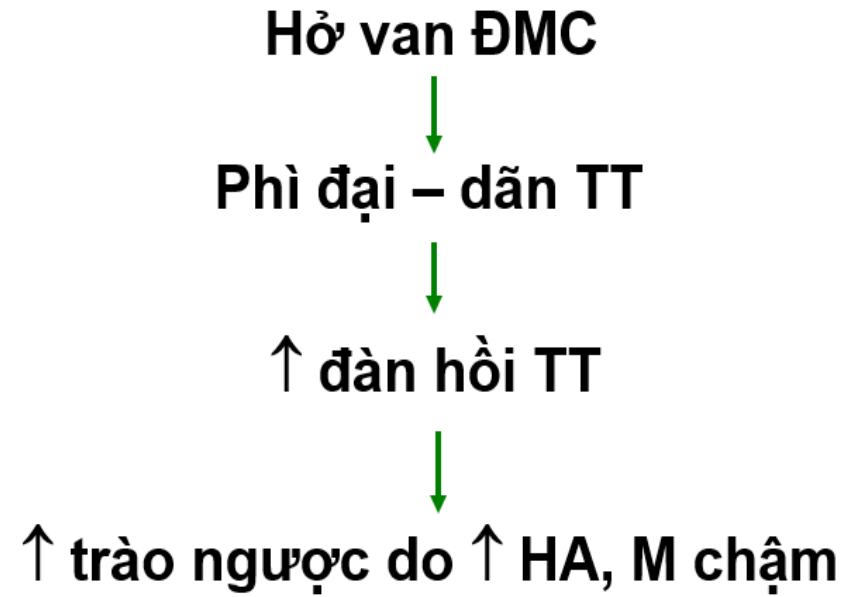

Hẹp van động mạch chủ - mục tiêu huyết động

- Nhịp tim không quá chậm ($\downarrow$ CLT) không quá nhanh (TMCT)
- Nhịp xoang - sốc điện chuyển nhịp nếu HĐ không ổn định do RL nhịp trên thất
- Nguy cơ TMCT $\rightarrow$ tránh hạ HA và nhịp nhanh
- Hẹp van ĐMC nhẹ đến trung bình $\rightarrow$ dung nạp với TTS và TNMC
- Hẹp van ĐMC nặng $\rightarrow$ **chống chỉ định tuyệt đối TTS và TNMC**
- Tránh $\downarrow$ tiền tải, $\downarrow$ hậu tải, $\uparrow$ nhịp tim $\rightarrow$ bù dịch đủ, cẩn thận với thuốc DM
- Điều trị hạ HA $\rightarrow$ phenylephrine (canh liều bolus 25 – 50 μ g)

Hở van ĐMC

- Quá tải thể tích mạn
- Phì đại và dẫn TT

⇒ SV ↑ hơn BT → ↑ HA TThu

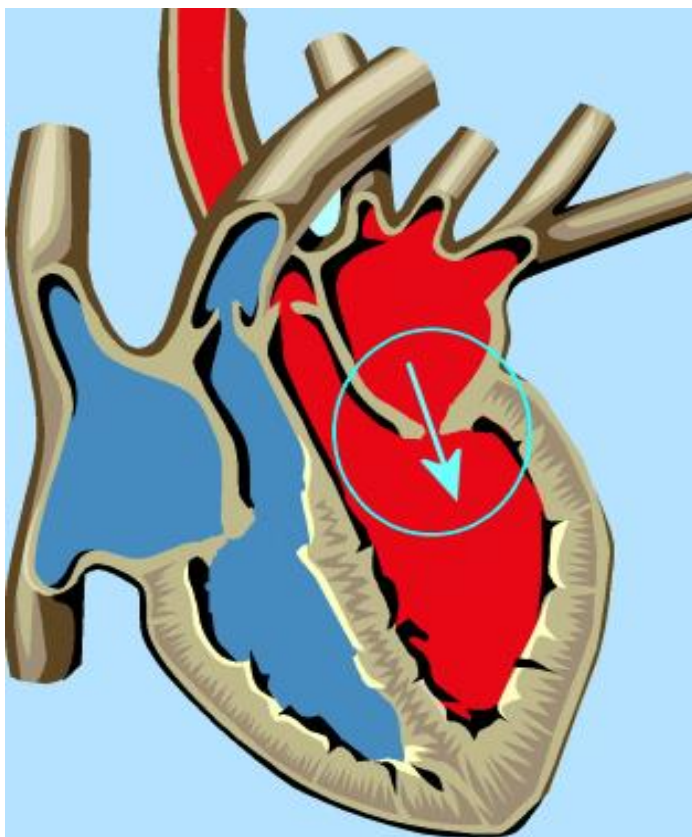
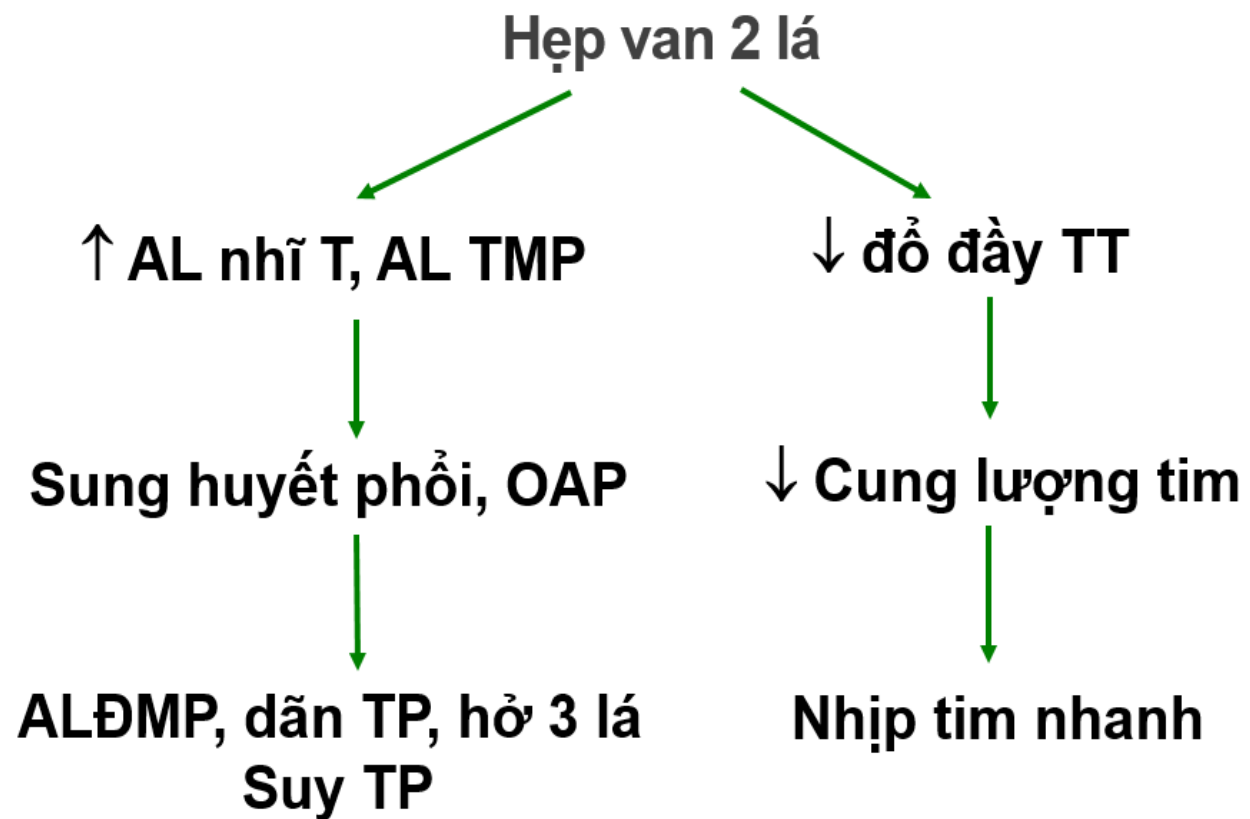
⇒ Trào ngược → ↓ ALTTrg

Hở van ĐMC - Mục tiêu huyết động

- BN dung nạp với TTS hoặc TNMC nếu bảo đảm thể tích nội mạch đủ
- Tiền tải bình thường hoặc ↑ nhẹ đến tối đa để duy trì CLT và HA
- Tránh ↑SVR → ↑ trào ngược → ↓ hậu tải với thuốc mê hoặc thuốc dẫn mạch tốt
- M nhanh trung bình → rút ngắn tgian tâm trương → ↓ trào ngược và ↑ CLT

Hẹp 2 lá

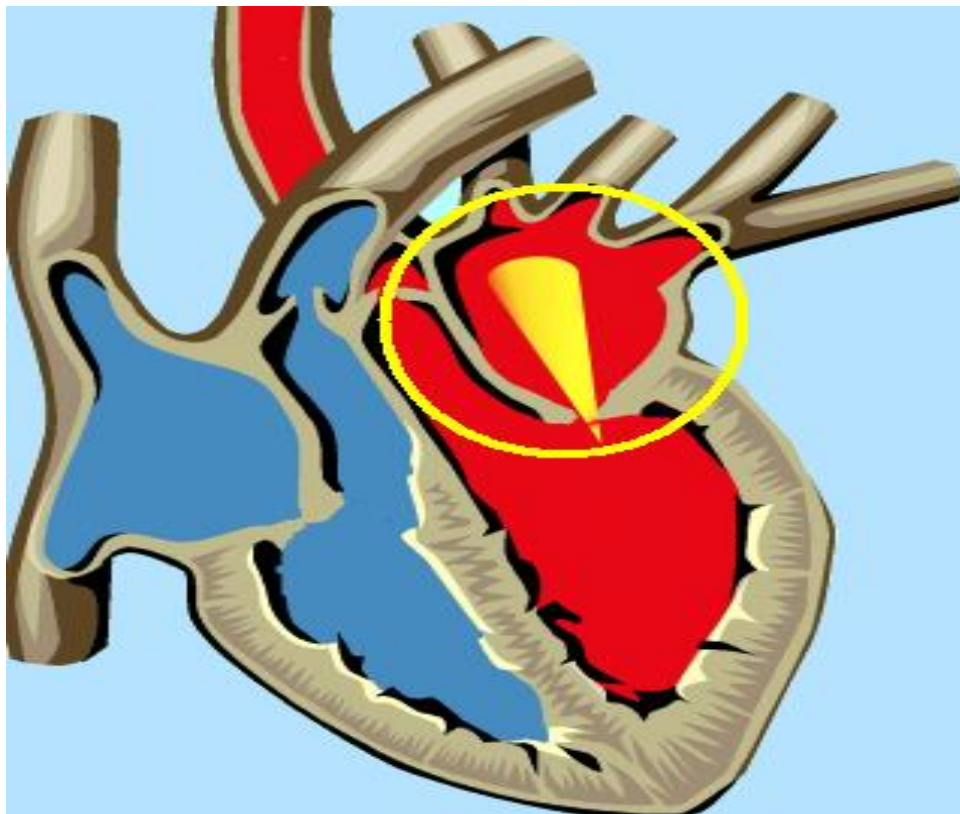
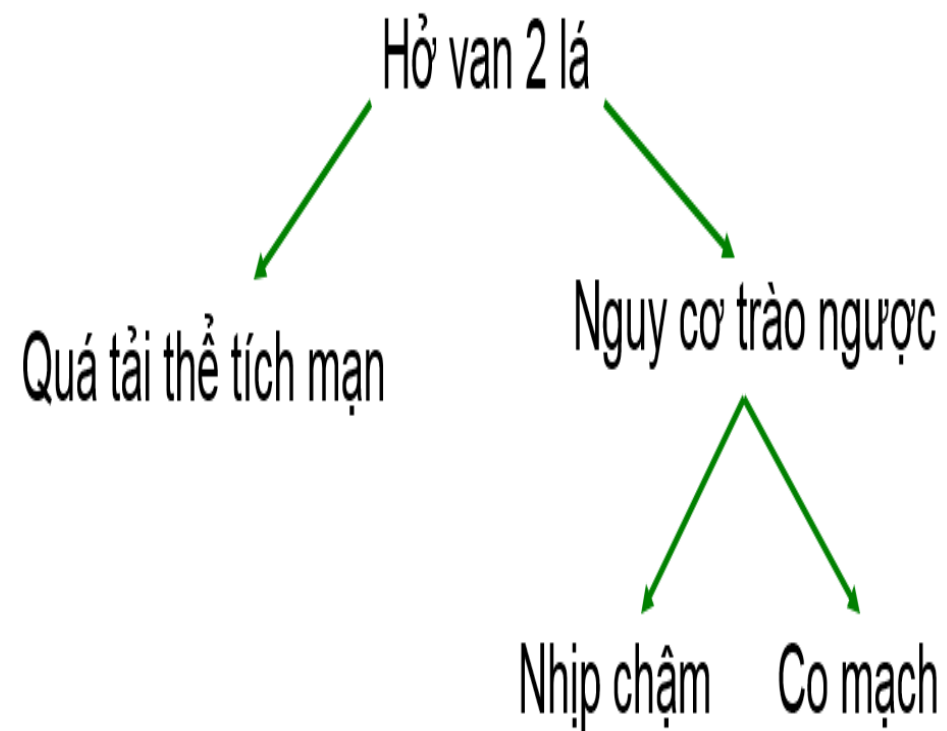

Hẹp 2 lá - Mục tiêu huyết động

- Tránh truyền dịch quá nhiều gây phù phổi
- Tránh ↓ hậu tải hệ thống (SVR)
- Tránh ↑ hậu tải thất phải (PVR)
- Tránh nhịp nhanh xoang.
- Thường rung nhĩ, kiểm soát đ/ứng thất
- TNMC được ưa thích hơn TTS
- Phenylephrine được thích hơn ephedrine

Hở van ĐMC

Hở van ĐMC - Mục tiêu huyết động

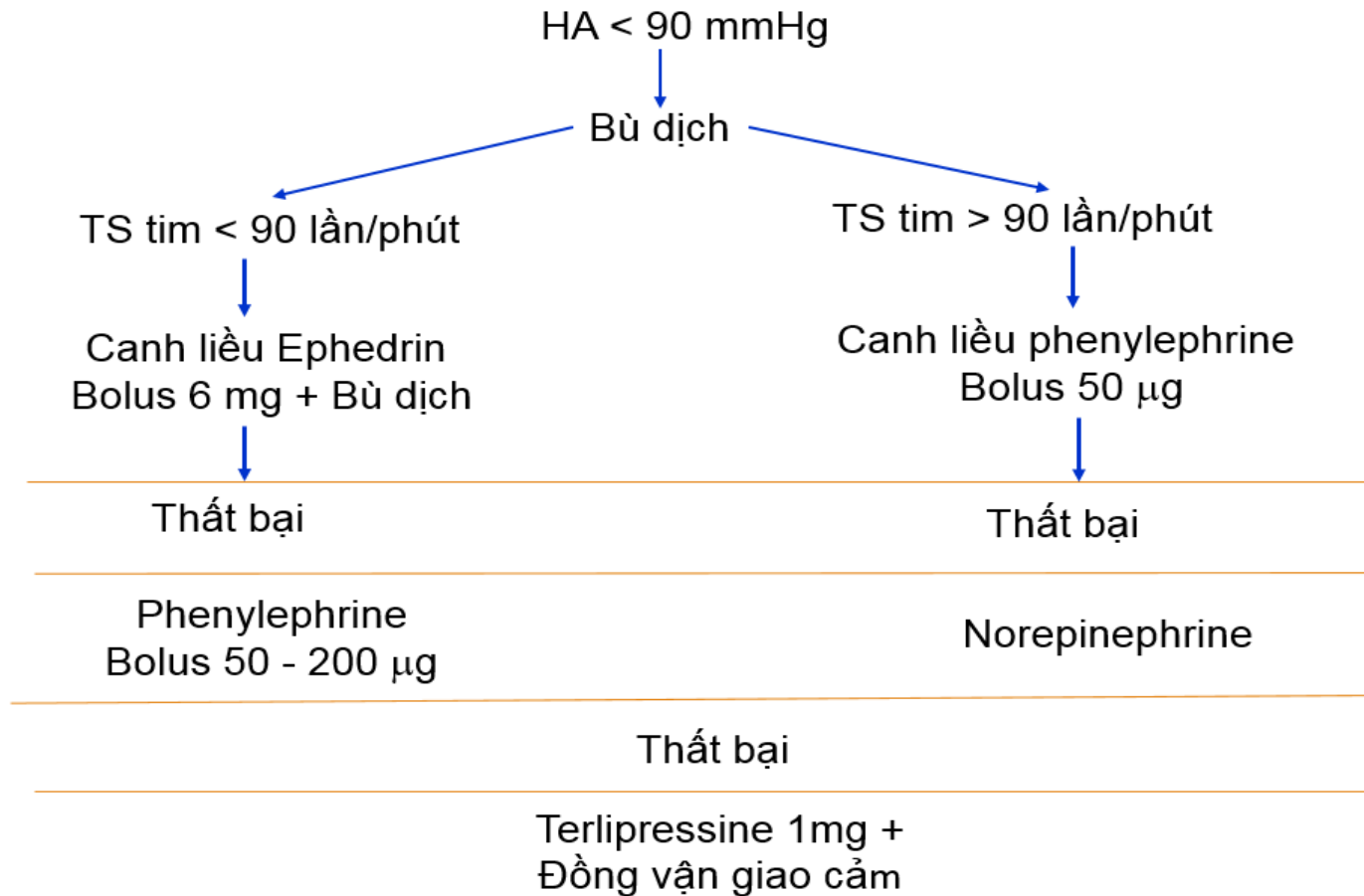
- Tránh M chậm $\rightarrow$ $\uparrow$ trào ngược
- Tránh $\uparrow$ SVR $\rightarrow$ $\uparrow$ trào ngược
- TTS , TNMC $\rightarrow$ dung nạp tốt nhưng tránh M chậm

GM cho bệnh nhân cao HA

- Cao HA khi HA TThu ≥ 140 mmHg và HA TTrg ≥ 90 mmHg
- Cao HA $\rightarrow$ $\uparrow$ nguy cơ MV gấp 2 lần
 $\uparrow$ nguy cơ TBMMN gấp 8 lần
- Huyết động dao động đáng kể dưới GM và PT: cơn tăng và hạ HA xen kẽ

Phác đồ xử trí tụt HA trong mổ

Sự chọn lựa thuốc thuốc co mạch và inotrope hợp lý

- Lựa chọn hợp lý thuốc co mạch và inotropes trong thực hành LS dựa trên nhiều yếu tố:
  - Đích của điều trị
  - Phòng tránh các tác dụng phụ nặng nề

		1 st Line agent	2 nd Line agent
Septic shock		Norepinephrine (Noradrenaline) Phenylephrine (PheNYLephrine)	Vasopressin Epinephrine (Adrenalin)
Heart failure		Dopamine Dobutamine	Milrinone
Cardiogenic shock		Norepinephrine (Noradrenaline) Dobutamine	
Anaphylactic shock		Epinephrine (Adrenalin)	Vasopressin
Neurogenic shock		Phenylephrine (PheNYLephrine)	
Hypotension	Induction	Phenylephrine (PheNYLephrine)	
	After CABG	Epinephrine (Adrenalin)	

Kết luận

-
- Cho dù ↓ HA ngay cả trong GĐ ngắn (HATB < 55 mmHG) kết hợp với ↑ tổn thương thận, cơ tim và tử vong
  - ↓ HA nên tránh, và nếu có xảy ra nên θ ngay tức khắc với thuốc co mạch
  - Đích HA nên là HATB > 70 mmHg
  - θ ban đầu bởi ↑ tiền tải, ↓ độ sâu GM, tránh GC hoàn toàn khi không cần thiết
  - Sẵn sàng thuốc vận mạch : Nitroglycerine (200 mcg/ml) và Phenylephrine (50μ/ml)
  - **Sử dụng thuốc vận mạch kết hợp với cải thiện KQ ở BN sẵn sóc tích cực và PT**
    - Trung ương: norepinephrine và epinephrine
    - Ngoại biên: ephedrine, phenylephrine, vasopressin

Chân thành cảm ơn sự chú ý lắng nghe